

nak választ adni — hiszen ehhez mélyebb és alaposabb ismeret kell. Ezért kértük a kor kutatóját, adjon választ a kérdésekre. A történész töprengése, gondolatfűzése új oldalról viszi közelebb tanulóinkat a történelemhez. S ezzel a témával a legújabb kor tanulmányozásához jutunk. Az akkori harc hősei még élnek. Visszaemlékezéseik életet visznek a kicsit személytelen kutatásba. Egy tanuló — aki *Balogh Ferenc* életútját kutatta (Győr környéki faluból indult, és az orosz hadifogságban jutott el a Vörös Gárdába, majd itthon teljesedett ki a Tanácsköztársaság idején, később pedig a földosztás munkájában) — vallotta, hogy a visszemlékezők megerősítették az újságban írottakat s jelentősen hozzájárultak Balogh Ferenc egyéniségének megismeréséhez.

Ez a tanulói vélemény össze is foglalja munkánk lényegét. A könyvtári anyag feltárásával a múzeum gazdag készletének megszólaltatásával és a levéltár múltat őrző dokumentumainak elemzésével válik a múlt éltszerűvé. És így lesz erősebb a szál, amely a helyhez köt.

Dr Barsi Ernő:

Honismereti munka a győri Tanítóképző Főiskolán

Ha megkérdezném Önöktől, hogy honnan kapták a lángot, amely honismereti munkájukat táplálja, akkor biztosan megjelenne emlékezetükben egy-egy régi tanítójuk, tanárunk alakja, aki elsőként irányította figyelmüket ilyesféle területre és szeretettette meg életre szólóan ezt a munkát. Én is drága tanítóm-tól: édesapámtól kaptam hozzá az első indítást. Még egyetemista gyerek voltam, mikor Sály monográfiájához, néprajzához gyűjtött anyagot és én alig vártam, hogy este hazajöj-jön, s elmondja mindazt, amit neki a falusiak beszéltek. Tovább élesztette bennem a lángot a Sárospataki Főiskola. Osztályfőnököm, magyar—latin szakos tanárom: *dr. Harsányi István* és *dr. Ujszászi Kálmán* professzor úr biztatására fogtam hozzá gimnazista koromban az első kezdetleges kis gyűjtéshez, és minden, amit ezen a téren elértem, az ő magvetésük-ből sarjadt ki.

Ott viszont, ahol értékeink pusztulásának vagyunk tanúi, okát a legtöbb esetben abban találhatjuk meg, hogy nem állt a háttérben olyan pedagógus, aki értékeink megóvására nevelte volna a vétekezőket. Így szórták ki például egy szép napon az évszázados múltú győri Ének- és Zeneegylet sok becses kéziratot anyagát egyik művészeti iskolánk könyvtárából, mivel arra a kérdésre, hogy használ-ják-e ezeket a tanítási munkában a tanárok, azok nemmel válaszoltak. Aztán kidob-ták a múlt század eleji kéziratot népdalgyűjteményeket éppúgy, mint *Wagner Richard* Győrbe sajátkezűleg írott levelét, mert hiszen a hegedű- vagy zongoratanárok ezekből nem játszották növendékeiket. Hogyan fordulhatott elő ilyesmi? Úgy, hogy annak, aki ilyen rendelkezést adott ki, biztosan sohasem volt olyan tanítója, tanára, aki a hon- ismereti munka szépségeit egy kicsit is megízleltette volna vele. Milyen szerencse, hogy *Czigány Béla* tudomására jutván az eset, egy pajtáskocsival azonnal a helyszín-re sietett és bevitte a győri múzeumba azt az anyagot, ami még menthető volt.

A honismereti munka főiskolánkon egyidős a győri tanítóképzés felsőfokúvá vá-lásával. Mindjárt az induláskor, 1959 őszén a Néprajzi Múzeum akkori osztályvezető-helyettese, *dr. Morvay Péter* hivatalosan elrendezte, hogy néprajzi szakkört vezet-sek. Akkor még csak egyetlen néprajzi pályázat állt mögöttem, hiszen zenei vonalon fejtettem ki addigi munkásságomat. Mégis megkaptam a megbízást ehhez a számom-

ra még elég ismeretlen területhez. Aztán munka közben, tanítványaim sokoldalú érdeklődésének ösztönző hatása alatt tanulva-tanítva dolgoztam bele magamat a szellemi és tárgyi néprajzba.

Azt mindjárt láttam, hogy akkor tudom hallgatóim érdeklődését felkelteni, ha egyéni hajlamaikhoz, képességeikhez szabom a nekik szárt feladatot. Így adtam néprajzi könyveket olvasásra, melyből könyvismertetések tartottak; gyűjtőfeladatokat, amelyekből pályamunkákat írtak. Nagyon fontosnak tartottam a személyes példaadást, ezért gyakran mentem ki tanítványaimmal fulura és mutattam meg, hogyan gyűjtök. Azután ők is elindultak. Elláttam őket a Néprajzi Múzeum kérdőíveivel, gyűjtési útmutatóival. Ha valakinek már elegendő anyaga volt, megbeszéltük, hogyan lehet abból tanulmányt készíteni. A többszörösen bírált, javított munkákból lettek azután azok a dolgozatok, amelyek a különböző pályázatokon is sikerrel álltak meg a helyüket. Először a Néprajzi Múzeum pályázatain indultunk. Az is megesett, hogy amikor ezen a pályázaton magam is nagydíjat kaptam, ugyanakkor egyik tanítványom kapta az országos 3. díjat. Az évének talán még jobban örültem, mint az enyémenek. Azután lehetőség nyílt, hogy a pedagógusképző intézetek országos szakmai konferenciáján is részt vegyünk pályázatainkkal. Sok díjat hoztak el innen is tanítványaim. Majd a szakkörök tudományos diákkörökké alakultak. Változott a név, de a munka ment tovább. Sőt a néprajzi munka honismereti munkává bővült. Területeink is mindig szélesedtek. Művelődéspolitikai kérdésekkel, munkásoktól is foglalkoztunk. Nyomdász hagyományok gyűjtése közben vettük észre, hogy a szokások (ún. népszokások) nemcsak a falusi környezetben színesítik, teszik emberibbé, melegebbé az életet, hanem városban vagy akár üzemekben is. Például a régi győri nyomdában, amikor még kézi szedéssel dolgoztak — ami igen nagy figyelmet követelt —, nem lehetett hangosan szólni a szedőhöz, mert kizökkent a munkájából. De ha tüsszentett, mégis illett tudomására hozni, hogy „kedves egészségére!” A szó helyett ilyenkor halkán harmat koppantottak a regális peremén, ami ezt a ki nem mondott jókívánságot jelentette.

Munkánk — erről könyvtárnyi anyag tanúskodik — igen sokrétű. Részt vetünk a magyar néphit-atlasz kérdőíveinek kitöltésében, a földrajzi nevek, a hagyományos paraszti gazdálkodás, a népi építkezés, a táplálkozás, a halászat, a kendermunka, a viselet, a himzés, a díszítőművészet emlékeinek gyűjtésében. Írtunk régi tanítókról, iskolákról, kórusokról, paraszti és munkásművelésről, textilgyári munkások régi és mostani életéről. A nagy évfordulók igen jó alkalmat adtak arra, hogy elinduljunk nagy írónk, nagy államférfiaink nyomában, vagy számba vegyük a felszabadulás óta elért eredményeinket. Munkánk kiterjed a nemzetiségi hagyományok gyűjtésére, ápolására is. Különösen szép horvát népzenei és szokásanyagot gyűjtöttek hallgatóink, melyből a gyűjtés színhelyén többször hangzott el előadás is a Magyar nyelv hete rendezvénsorozatában.

A gyűjtött anyagot igyekeztünk mindig közkinccsé is tenni. Az elkészült munkákból előadásokat tartottunk, nemegyszer rádióadás is kerekedett belője. Kiállításokon mutattuk be a tárgyi anyagot, melyet végzett tanítványaink kiállításai követtek kint a munkahelyeken. Volt, hogy kiállításunk megnyitójára meghívtuk azokat, akiktől népdalt gyűjtöttünk. Előálltak és a megnyitó közönsége előtt is elénekelték dalaikat. Amikor pedig kórusunk vonóskísérettel — feldolgozásban — is megszólaltatta dalaikat, a könny is kiesett szemükből. De kimentünk gyakran a falvakba is, ahol gyűjtöttünk és visszavittük a népnek, amit tőle kaptunk. Ilyenkor nemcsak a közönség meghatottságát volt jó látni, hanem azt is, hogy leendő pedagógusaink hogyan döbrentek rá a honismereti munka értelmére, hogyan érezték meg a közművelődési munka szépségét.

A közkinccsé tevést szolgálja házilag szerkesztett stenciles lapunk, amelyben részleteket közlünk a legjobb munkákból. Nagyobb nyilvánosságot a veszprémi múzeum kiadványaiban kaptunk.

A közkinccsé tevésben segít a tudományos diákkör mellett népdalkórusunk is. Nemcsak a gyűjtött népdalok újbóli megszólaltatásával, az évfordulók aktuális zenei anyagának tolmácsolásával teszik mélyebb hatásúvá honismereti munkánkat, hanem népszokásaink színpadra vitelével is. Ez a munka nemcsak a feledésbe merülő szokásaink új körülmények közötti továbbélése miatt jelentős, hanem azért is, mert szokásaink megtanulása, újbóli átélése összetartó, tevékeny közösségé forrasztja a résztvevőket. Valaha ott alakult ki szokás, ahol erős volt az emberi közösség. Most a fordítottja is megtörténhetik: az új körülmények között felélesztett, megjátszott szokás teremti meg az emberi közösséget.